

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ak. god. 2014./2015.

Karlo Pavić

Zavičajne zbirke na primjeru Zagrabiensie

Završni rad

Mentorica: dr. sc. Ana Barbarić, izv. prof.

Zagreb, 2015.

Sadržaj

Uvod	1
Narodne knjižnice	2
Narodne knjižnice u Hrvatskoj	3
Zavičajna zbirka	4
Građa zavičajnih zbirki	6
Nabava	11
Obrada građe u zavičajnoj zbirci	13
Zaštita zavičajne građe	14
Digitalizacija	14
Zavičajne zbirke u Hrvatskoj	17
Zagrabiensia	22
Povijest nastanka	22
Sadržaj	24
Teritorij	28
Nabava i obrada	29
Zaključak	30
Literatura:	31
Popis tablica:	33
Sažetak	34

Uvod

Definiramo li knjižnicu kao instituciju u kojoj su skupljani i čuvani zapisi, možemo reći da kao takva postoji stoljećima. Čovjek je od pojave pisma bilježio događaje iz svakodnevnog života. Podaci koje je bilježio kasnije se počinju organizirati, kategorizirati i čuvati što je ujedno i jedna od definicija knjižnice - organizirana kolekcija sačuvanih bilješki.¹ Kao takve, knjižnice postaju usko vezane uz kulturološki napredak ljudi.

Narodne knjižnice javne su ustanove čije su zbirke i usluge namijenjene svim kategorijama stanovništva; promiču pismenost i čitanje kod djece i mladih, pružaju informacije važne za svakodnevni život, podupiru formalno školovanje, omogućuju cjeloživotno učenje i usavršavanje. Djeluju kao kulturna i informacijska središta kroz organiziranu mrežu središnjih knjižnica (regionalnih, gradskih, općinskih) i ogranaka te pokretnih knjižnica.²

O kulturi i povijesti određenog kraja mnogo nam toga mogu reći zavičajne zbirke narodnih knjižnica. Zavičaj predstavlja fizički omeđen dio prostora i to mjesto čovjekova rođenja ili obitavanja, ili, u širem smislu, to je okolina tog mjesta ili čitav kraj. Zavičajne zbirke predstavljaju jedan od najbogatijih izvora informacija o nekom zavičaju, a njihovo se osnivanje smatra jednom od najvažnijih zadataka narodnih knjižnica.

Prvi dio rada posvećen je narodnim knjižnicama općenito, a potom se fokusira na zavičajne zbirke unutar narodnih knjižnica; koja je njihova svrha, kako nastaju, koja građa se u njima nalazi te kako se nabavlja, obrađuje i štiti. Drugi dio rada posvećen je zavičajnim zbirkama u Hrvatskoj, stanju zavičajnih zbirki i statističkim podacima o takvim zbirkama. Zadnji dio rada posvećen je zbirci Zagradiensia, najstarijoj zavičajnoj zbirci u Hrvatskoj. U njemu je obrađena povijest nastanka i sadržaj zbirke, kao i način nabave i obrade građe.

¹ Johanson, E. D., Harris, M.H. History of libraries in the western World, Metucher, N.J.: The Scarecrow Press Inc., 1976., Str. 331.

² Knjižnica. Hrvatska enciklopedija. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130> (27.8.2015.)

Narodne knjižnice

Narodna knjižnica osigurava pristup znanju, informacijama i cjeloživotnom učenju pomoću niza izvora i službi te je na raspolaganju svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik te ekonomski, radni i obrazovni status.³ Osnivaju ih i financiraju lokalna, regionalna ili nacionalna vlast. Svrha postojanja narodnih knjižnica je sakupljanje i čuvanje građe, ali i promicanje lokalne kulture mjesta u kojem se nalaze.⁴

U svom djelovanju posebno su okrenute djeci i mladima, nacionalnim manjinama, osobama s posebnim potrebama te marginalnim društvenim skupinama. Njeguju vrijednosti kao što su otvorenost i dostupnost svima, pouzdanost, etičnost, humanost, zaštita privatnosti, profesionalnost, socijalna osjetljivost. Narodne knjižnice imaju veliku ulogu u cjeloživotnom i formalnom učenju, razvijaju pismenost i služe kao informacijska i kulturna središta mjesta u kojem se nalaze. Dio su nacionalne kulture koji njeguje različitost kultura te samim time imaju svoj regionalni i globalni aspekt provodeći načelo jednakog pristupa informacijama i informacijskim izvorima, a trebaju djelovati zaštićene od svakog oblika cenzure.⁵

³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 1.

⁴ Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj do 2015. godine. Nacrt prijedloga. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2014/01/Strategija-razvoja-narodnih-knji%C5%BEnica.pdf> (9.8.2015.)

⁵ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 1.

Narodne knjižnice u Hrvatskoj

Prve narodne knjižnice u Hrvatskoj osnivaju se sredinom 19. stoljeća, a za ulogu su imale promicanje narodne svijesti. Čitaonice iz kojih se kasnije stvaraju narodne knjižnice nastaju za vrijeme hrvatskog narodnog preporoda te su time bile i politički obilježene. Prvi gradovi u Hrvatskoj koji su dobili takve čitaonice bili su Zagreb, Karlovac, Križevci i Varaždin.⁶

Prema Manifestu za narodne knjižnice koje je UNESCO objavio 1994. godine provode se načela kojih bi se trebala držati svaka država na svijetu.⁷ Rad knjižnica u Hrvatskoj temelji se također na Zakonu o knjižnicama i Standardima za Narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj kao i na IFLA-inim smjernicama.⁸ Financiranje narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj nije ujednačeno i ovisi o financijskim mogućnostima osnivača knjižnica - županija, općina i gradova

Prema statističkim podacima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2011. godinu u Hrvatskoj djeluje: 155 samostalnih knjižnica, 77 ogranaka, 27 organizacijskih jedinica u mreži druge knjižnice, 14 knjižnica u sastavu učilišta ili centara za kulturu, 7 knjižničnih stanica, 27 knjižničnih stacionara i 12 bibliobusa zbirki. s ukupno 147 zavičajnih. Ukupni broj članova narodnih knjižnica iznosi 530.261, što je 15,8% od broja stanovnika na područjima s knjižnicom, odnosno 11,9% od ukupnog broja stanovnika. Zavičajne zbirke s 142 944 jedinica građe čine 7,2% od ukupnog knjižničnog fonda, od čega je 126 816 knjiga i 16 128 jedinica ostale građe.⁹

Narodne knjižnice, dakle, pribavljaju, sakupljaju, organiziraju, procjenjuju i koriste informacije kako bi ih učinili dostupnima svima. Što se lokalne zajednice tiče, knjižnice se trude uključiti

⁶ Osnivanje Ilirske čitaonice u Križevcima 1838. i njezin rad do 1861. godine. URL: <http://knjiznicakrizevci.hr/html.asp?id=5520> (7.8.2015.)

⁷ UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37, 3/4(1994), str. 251-254. Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 2. izmijenjeno izdanje. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1986.

⁸ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997), 5(1998), 104(2000), 69(2009); Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 58(1999)

⁹ Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj do 2015. godine. Nacrt prijedloga. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2014/01/Strategija-razvoja-narodnih-knji%C5%BEnica.pdf> (26.8.2015.)

korisnike u razne aktivnosti poput tribina, predstavljanja knjiga ili radionica za djecu. Također, narodna knjižnica ima ulogu prikupljanja građe vezane uz mjesto u kojem se nalazi te na taj način pridonositi boljem razumijevanju prošlosti i sadašnjosti tog mjesta.

Prikupljanjem i obradom građe značajne za određeno mjesto knjižnice stvaraju zavičajne zbirke kojima na taj način mogu stanovnicima mjesta u kojem se nalaze bolje približiti njegovu kulturu i povijest, a zanimljive su i strancima koji žele saznati nešto više o mjestu u kojem se nalaze.

Zavičajne zbirke su također korisne za znanstvena istraživanja vezana uz određeno mjesto kako sada, tako i u budućnosti prikupljanjem nove građe. One rastu i razvijaju se zajedno s knjižnicom čije su dio.

Zavičajna zbirka

Zavičajna zbirka neke zajednice određene teritorijem poseban je dio općeg knjižničnog sustava. Po svojim funkcijama zadanim potrebama zajednice pa time i načelima struke koju obavljaju za to osposobljeni zaposlenici, zavičajna zbirka ima bitnu ulogu u čuvanju i propagiranju kulture unutar teritorija u kojem djeluje. Zavičajna zbirka skuplja, obrađuje, smješta, čuva i daje na korištenje tiskanu ili na drugi način umnoženu građu o nekom području, građu izdanu bilo gdje u svijetu, a koju su stvorili ljudi vezani uz taj kraj te publikacije koje su izdane ili pak tiskane na tom lokalitetu. Definirana je kao zbirka knjiga, mapa, novina, slika i drugog materijala koji se odnosi na specifičan lokalitet, najčešće na onaj u kojem je knjižnica smještena.¹⁰

U širem smislu, zavičajnoj zbirci pripada i građa koja je objavljena, tiskana ili nastala na teritoriju zavičaja. Prikupljajući svu izvornu građu o određenom području, zavičajna zbirka omogućava upoznavanje zavičaja, njegove prošlosti i sadašnjosti te ima znanstvenu, dokumentacijsku,

¹⁰ Harrod, L. M. Librarian's glossary of terms used in librarianship and the book crafts. 3rd ed. London: Deutsch, 1971. Str. 398.

povijesnu, umjetničku i praktičnu vrijednost.¹¹ Zavičajne zbirke dio su svih većih narodnih knjižica, a većina njih razvile su se unutar općih knjižnica iz specijalnih zbirki koje su se nalazile unutar općih knjižnica i proizvod su zajednice, dovoljno velike da može uzdržavati takve knjižnice i zbirke unutar njih.

U knjižničarstvu se pojam zavičaj upotrebljava kao stručni termin tako da uz zavičajnu zbirku govorimo i o zavičajnoj građi, zavičajnoj literaturi, zavičajnoj bibliografiji i zavičajnom fondu. Zavičajne se zbirke mogu podijeliti s obzirom na područje koje obuhvaćaju; regionalne zavičajne zbirke odnose se na veća područja kao što su to županije, subregionalne zavičajne zbirke pokrivaju područje određenog mjesta i okolice, a lokalne zavičajne zbirke odnose se na područje određenog grada, naselja ili sela.¹² Prije osnivanja zbirke potrebno je odrediti koje će područje zbirka obuhvaćati. To pitanje ovisi o odluci unutar same knjižnice budući da ne postoje točno određena mjerila za odabir područja. Najčešće se uzimaju administrativne granice, ali često se koriste i povijesne granice.¹³

Zavičajnu građu, koju je izdvojila iz svog fonda, knjižnica treba sustavno sređivati i obrađivati da bi se takva građa (sustavno sređena i obrađena, a koja se sadržajem odnosi na određenu geografsku, političku, etničku, povijesnu i kulturnu sredinu) smatrala zavičajnom zbirkom. Što se zavičajne građe tiče, ona je često o mala i sažeta, ali vrlo dragocjena i korisna kako za sadašnja, tako i za buduća istraživanja

¹¹ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničku zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (17.8.2015.)

¹² Ibid.

¹³ Pejić, I. Zavičajna zbirka u kontekstu novih društvenih promjena. // Bjelovarski učitelj: časopis za odgoj i obrazovanje 7,2/3(1998),6/9.

Građa zavičajnih zbirki

Zavičajne zbirke mogu se prikupljati u svim baštinskim ustanovama- knjižnicama, arhivima i muzejima. U prošlom stoljeću, svaka knjižnica je u dogovoru s ostalim ustanovama poput muzeja, arhiva i ostalih knjižnica na svojem području odlučivala koju će građu prikupiti i objaviti.¹⁴ Zakon o knjižnicama u odredbama o obveznom primjerku propisuje redovito, besplatno i ažurno dostavljanje devet primjeraka svih tiskanih i netiskanih publikacija, odnosno knjižne i neknjižne, audiovizualne i elektroničke građe. On je važan za zavičajne zbirke budući da određuje dostavljanje obveznog primjerka u svrhu izgradnje zavičajne zbirke u matičnim županijskim knjižnicama. Također, zakonom je predviđeno unošenje i druge vrste građe poput audiovizualne i elektroničke građe te različitih tiskovina. Nacionalna i sveučilišna knjižnica zadržava dva obvezna primjerka svake publikacije, a po jedan primjerak dostavlja sveučilišnim knjižnicama u Splitu, Rijeci, Puli, Osijeku i Mostaru te općeznanstvenim knjižnicama u Dubrovniku i Zadru.¹⁵

Sadržaj zavičajne zbirke vrlo je širok, obuhvaća cijeli život lokaliteta kojem pripada: povijest, topografiju, socijalnu, ekonomsku i političku strukturu, znamenite građane, umjetničko stvaralaštvo, prirodna obilježja, tradiciju, običaje, kao i brojne druge aspekte života nekog mjesta. Zavičajna zbirka dio je nacionalnog fonda i kao takva dragocjen je izvor informacija koji omogućuje znanstveno-istraživački rad i kompleksnije izučavanje svih raznolikosti života, razvoja i stvaralaštva nekog kraja.¹⁶

¹⁴ Pejić I. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 39 1/2 (1998), str. 112.

¹⁵ Služba obveznog primjerka. URL: <http://www.nsk.hr/obvezni-primjerak-2/> (18.8.2015.)

¹⁶ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (7.8.2015.); Vuković-Mottl, Srna. Zavičajna zbirka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 21 (1975), str. 17.

Zavičajna građa općenito obuhvaća:

1. publikacije o području koje obuhvaća, tj. sve što je publicirano o zavičaju ili njegovim građanima u zemlji ili bilo gdje u svijetu.
2. publikacija građana zavičaja (koji su tu rođeni ili su živjeli) izdane bilo gdje u zemlji ili u svijetu
3. publikacije nastale na području koje obuhvaća tj. publikacije objavljene na teritoriju zavičaja

Veličina područja koje obuhvaća zavičajne zbirke treba odgovarati topografskoj širini kojoj je knjižnica predodređena služiti; regiji, pokrajini ili gradu. Građa koju prikuplja zavičajna zbirka može biti objavljena ili neobjavljena te se može odnositi na različite vrste građe poput knjiga, periodika, zemljopisnih karata, rukopisa, fotografija oglasa, zvukovnih i video zapisa i dr.

U zavičajnu zbirku ulaze¹⁷:

I. Tiskane publikacije

a) Monografske publikacije koje govore o zavičaju mogu biti:

- u cijelosti sadržajno vezane uz zavičaj,
- mogu sadržavati samostalne priloge o zavičaju (npr. zbornici),
- ili mogu sadržavati samo neke podatke o zavičaju (npr. enciklopedije, biografski leksikoni, bibliografije, udžbenici, putopisi itd.).

b) Monografske publikacije koje sadržajem nisu vezane uz zavičaj:

- knjige lokalnih nakladnika i tiskara, preporuča se sakupljati knjige tiskane zaključno

¹⁷ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (16.8.2015.)

s 1945. godinom. Poslije te godine došlo je do velike ekspanzije tiskarstva i njegove komercijalizacije pa tiskarstvo više ne oslikava kao nekada stupanj kulturnog razvoja jedne sredine,

- knjige znamenitih ljudi-umjetnika, znanstvenika, sportaša, političara i dr. koji po mjestu rođenja ili stanovanja pripadaju zavičaju. Preporuča se da knjižnice, s obzirom na teritorij koji pokriva zavičajna zbirka i koncentraciju uglednika na tom području, donesu interna pravila u kojima će biti definirano tko će od njih biti zastupljen u zbirci.

c) Serijske publikacije (časopisi, novine, godišnjaci)

- lokalne novine i časopisi koji su svojim sadržajem u cijelosti vezani za zavičaj
- novine, časopisi, godišnjaci koji izlaze na području zavičaja, ali sadržavaju samo pojedine priloge o zavičaju jer su namijenjeni širem području,
- novine, časopisi, godišnjaci koji ne izlaze na području zavičaja, a donose članke o zavičaju. Tako će se u zavičajnoj zbirci naći mnogo pojedinačnih brojeva časopisa s člancima važnim za zbirku. Za razliku od časopisa, novine u kojima izlaze članci o zavičaju neće se unositi u zbirku, već će se pojedini članci izrezivati i stavljati u hemeroteku ili zbirku isječaka.

c) Sitni tisak

-od tiskanih dokumenata u zavičajnu zbirku ulaze plakati, letci, programi pojedinih priredaba, pozivnice, ulaznice, posjetnice koje se odnose na politički, društveni, gospodarski, kulturni i sportski život zajednice i doprinose cjelovitosti zavičajne građe.

II. Rukopisna građa

- rukopisi znamenitih zavičajnika, njihova prepiska, dnevnici i bilješke. Rukopisna građa u zavičajnim zbirkama dokumentira život istaknutih pojedinaca i veoma je važan izvor za daljnje istraživanje.

III. Polupublikacije

- interni dokumenti koji su se tiskali ili umnažali jeftinijim tehnikama a u ograničenim količinama, nisu obuhvaćeni Zakonom o obveznom primjerku, u knjižnicama se nalaze isključivo u zavičajnim zbirkama ili eventualno u knjižnicama pojedinih ustanova.

Polupublikacije se dijele na:

- a) Društveno-političke polupublikacije (materijali sa sjednica, zapisnici, društveni planovi i proračuni, završni računi, itd.),
- b) Polupublikacije pojedinih trgovačkih društava, ustanova i gospodarskih udruženja (katalozi, prospekti, sadržaji, programi, izvješća o radu).

Važno je napomenuti da kod ove vrste građe treba vršiti selekciju i uzimati u obzir samo ono što ima trajniju vrijednost.

IV. Kartografska građa

- sve vrste geografskih i tematskih karata koje se odnose na zavičaj; topografske karte (specijalke), zatim geološke, povijesne, hidrografske, meteorološke, fitogenetske, zoografske, jezične, prometne i panoramske karte. U kartografsku građu ulaze i planovi gradova, urbanistički planovi, tlocrti i atlasi (posebice regionalni).

V. Note

- note glazbenih djela, tematski vezanih uz zavičaj, kao i note najpoznatijih zavičajnih kompozitora.

VI. Audio, vizualna i audiovizualna građa

- a) Zvučna građa (gramofonska ploča, audio kazeta, kompaktni disk-CD) može biti glazbena ili govorna. Zvučna građa sadržava kompozicije lokalnih kompozitora, glasove lokalnih umjetnika-pjevača, narodnu glazbu zavičaja, književna djela o zavičaju, usmenu književnost (narodne pjesme, priče, zagonetke, pitalice nastale na području zavičaja), intervju s poznatim zavičajnicima, govore istaknutih političara, književnika i dr.
- b) Vizualna građa (grafike, crteži, portreti, reprodukcije slika, fotografije, razglednice, čestitke) također se prikuplja u zavičajnoj zbirci. Posebno mjesto u zbirci zauzimaju

najstarije fotografije i razglednice jer su važan izvor za proučavanje kulturne povijesti određenog grada.

c) Audiovizualna građa (video kazeta i DVD). U ovoj grupi nalaze se dokumentarni filmovi o zavičaju i njegovim ljudima, pojedine televizijske emisije, video zapisi značajnih kulturnih i sportskih događanja itd.

VII. Elektronička građa

Raznovrsni sadržaji koji ulaze u zavičajnu zbirku mogu biti i u elektroničkom obliku. Elektronička građa je građa namijenjena uporabi pomoću računala. To su razni formati optičkih diskova (CD ili interaktivni kompaktni disk, CD-ROM ili kompaktni disk s iščitanom memorijom, foto Cd ili foto kompaktni disk).

VIII. Preformatirana građa

- građa koja nastaje kad se određeni sadržaj prenosi s jednog formata na drugi. Tri su glavna postupka preformatiranja građe: fotokopiranje, mikrofilmiranje i digitaliziranje.

Više je razloga zastupljenosti fotokopija, mikrofilmova i digitalnih oblika u zavičajnoj zbirci:

- nemogućnost nabave originalnog primjerka,
- smanjenje mehaničkog oštećivanja izvornika (pogotovo kada je riječ o novinama, rukopisnoj, staroj i rijetkoj građi u zavičajnoj zbirci),
- poboljšanje dostupnosti (mikrofilmske kopije i digitalizirani mediji mogu se distribuirati na lokaciji izvan knjižnice, uz mogućnost istovremenog pristupa za više korisnika.

Nabava

Zavičajne zbirke, kao što je već rečeno, skupljaju građu od lokalnog značenja. Lokalna građa može biti vrlo različit pojam ovisno o knjižnici; jedno djelo može biti lokalnog značenja za jednu knjižnicu, dok je općeg značenja za druge knjižnice. Lokalni dokument može se odnositi na bilo koji tip dokumenta što se makar i djelomično odnosi na određeni teritorij ili je to dokument kojem je to lokalno područje direktni i osnovni predmet interesa.

Nabava se vrši na tri načina: dar, kupnja, zamjena. Građa se prikuplja slijedeći jedan od dva principa. Prvi je prikupljanje cjelokupne građe koja je tiskana ili na neki drugi način umnožena na određenom području. Prema drugom, građa tiskana nakon 1945.godine se ne prikuplja. Razlog tomu je taj što do kraja Drugog svjetskog rata tiskarstvo nije bilo rašireno ni komercijalizirano kao nakon njega. Samim time, lokalna tiskara je označavala određeni stupanj kulturnog razvitka.¹⁸ Kasnije dolazi do ekspanzije tiskarstva i nakladništva te objavljena građa više ne svjedoči o kulturi određene sredine.¹⁹

Budući da se skuplja sve što je objavljeno na određenom području, zavičajna građa može biti vrlo bogata i raznovrsna. Knjižnica prikuplja djela tiskana ili izdana na određenom području, djela ljudi koji su tamo rođeni ili na neki način doprinijeli razvoju nekog kraja, kao i sve ostalo što je ondje tiskano ili umnoženo, te na kraju sva izdana djela u Hrvatskoj ili u cijelom svijetu koja su vezane uz taj zavičaj ili ljude koji su tamo živjeli ili na neki način na njega utjecali.²⁰

Knjižnice mogu skupljati sav materijal koji se odnosi na određeni lokalitet, no to ne znači da ih ona obavezno treba i može sakupiti. Stoga, one mogu primjenjivati svoje interne kriterije u prikupljanju građe za zavičajnu zbirku. Na primjer, budući da je u većim mjestima koje imaju zavičajnu zbirku veći i sam broj djela koja su tamo izdana ili koja su na neki način za njega

¹⁸ Tošić-Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu : zbornik radova // uredila Nevenka Breslauer. Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu, 2010. Str. 310.

¹⁹ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (4.8.2015.)

²⁰ Ibid.

vezana, knjižnica se može voditi prema kriteriju kvalitete. Neka građa nije dostupna ili jednostavno nije vrijedna uvrštavanja u zavičajnu zbirku. Također, knjižnica se može posvetiti sakupljanju određene vrste građe. Ako knjižnica, primjerice, dobije donaciju fotografskog arhiva koji je vrijedan i bitan za određeni kraj, ona može na temelju toga unaprijediti zbirku i posvetiti osobitu pažnju tom tipu dokumentacije. Ona može izabrati zemljopisne karte, regulatorne planove i slično u slučaju da su administrativne granice područja, koje zbirka obuhvaća, doživjele značajne promjene.

Knjižnica treba, prije svega, nabaviti sve one dokumente koje ne posjeduje, a nalaze se na tržištu ili pri nekim drugim ustanovama, ili kod privatnih osoba i neizostavan su dio zavičajne zbirke. Cilj knjižnice u izgradnji zavičajne zbirke bi trebao biti što točniji i cjelovitiji prikaz kulture i povijesti određenog kraja. Knjižnica bi stoga trebala dozvoliti da u njene zbirke priteču svi dokumenti koji se tiču tog područja bez obzira na vrstu. Sakupljajući svu dokumentaciju izdanu na nekom području knjižnica vrši funkciju lokalnog arhiva. Zavičajne zbirke teže cjelovitosti, one se konstantno nadopunjuju novom građom, nabavljaju se stara izdanja, a od beletristike bi trebalo uzimati u obzir samo ona djela koja prikazuju život stanovnika zavičaja.²¹

Također, važno je obratiti pozornost na članke i eseje u periodičkom tisku koji se odnose na zavičaj. Danas, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, postoje takozvane „press clipping“ agencije koje šalju isječke iz novina, ali i članke objavljene na internetu kao i video i audio isječke na zahtjev klijenta kojemu je ta usluga potrebna. Press clipping je usluga koju koriste tvrtke, ustanove, vladine i druge organizacije, političke stranke, udruge, ali i umjetnici, sportaši, glumci, političari i druge uglavnom javne osobe. Pojavljuje se u 19. stoljeću te se održala do danas slijedeći nove trendove te sada pokriva i praćenje radio emisija, televizijskih emisija kao i objava na Internetu.²² Takvom uslugom može se stvoriti zbirka lokalne kronike iz nacionalnih i gradskih novina, ali i audio-vizualne građe i članaka objavljenih na internetu ako je knjižnica u mogućnosti plaćati je. To bi se moglo pokazati važnim i, više ili manje, pouzdanim svjedokom

²¹ Vuković-Mottl, S. Zavičajna zbirka. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica // uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 113-120.

²² Markin, A. Zašto Trebamo Press Clipping? // Profitiraj.hr. Dostupno na: <http://profitiraj.hr/zasto-trebamo-press-clipping/> (12. 8. 2015.)

dnevnih događanja nekog kraja; takve informacije, ako su sakupljene sistematično, predstavljaju neku vrstu gradskog dnevnika određenog područja kojim se može svatko po potrebi poslužiti.

Obrada građe u zavičajnoj zbirci

Obrada građe u zavičajnim zbirkama slijedi osnovne smjernice i principe prema kojima knjižnica obrađuje svoj fond što podrazumijeva inventarizaciju, klasifikaciju, predmetnu obradu, katalogizaciju i signiranje.²³

Što se inventarizacije tiče, vode se posebne knjige inventara za svaku vrstu građe. Takve knjige važne su zbog podataka o brojnom stanju ukupnog fonda zavičajne zbirke i stanju pojedine vrste građe. Inventarizacija se može voditi ručno i/ili računalno. Ako se vodi samo računalno potrebno je isprintati knjige inventara i zatim ih uvezati. Građa se klasificira po Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji.²⁴

Kod predmetne obrade treba slijediti dva načela. Prvo načelo je da predmetna odrednica treba biti adekvatna predmetu djela, ni šira ni uža, i isti predmet treba uvijek biti iskazan istom odrednicom, dok drugo nalaže da su adekvatna programska podrška, stroga kontrola termina i jednoznačna uporaba interpunkcijskih znakova uvjeti koji omogućavaju da računalno može pretražiti građu po predmetnim odrednicama bez obzira na njihov redoslijed unutar složene predmetne odrednice i to na lak i jednostavan način²⁵

Što se katalogiziranja tiče, odrednice i redalice formiraju se prema Pravilniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, sv.1, a kataložni opis za monografske publikacije izrađuje se prema Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone,sv.2

²³ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (4.8.2015.)

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

Kod signiranja treba voditi računa o vrsti građe. Audio-vizualna građa će, pored klasifikacije, sadržavati autorske i naslovne oznake, oznaku vrste građe te oznaku zbirke. Na građu na koju se ne smiju lijepiti naljepnice s bar-codom, kao npr. razglednice, fotografije ili rukopise, signatura će se napisati olovkom na slobodnom mjestu na građi.²⁶

Zaštita zavičajne građe

Građu treba čuvati u njenom originalnom obliku, ona ne smije biti izložena u slobodnom prostoru, već treba biti izdvojena u posebne ormare ili police. Donacije i ostavštine čuvaju se kao cjelina bez obzira na vrstu građe dok bi se rijetka i vrijedna građa trebala čuvati u trezorima. Za građu posebne vrste treba osigurati posebne uvjete kako ne bi došlo do njezinog propadanja. Također, vrlo je bitno pročišćavanje zraka (mehaničko ili uređajima za pročišćavanje zraka) te čiste i zračne prostorije koje ne smiju biti izložene izravnom utjecaju sunčevih zraka. Knjižničnu zavičajnu građu treba pregledavati svakih šest mjeseci sa svrhom utvrđivanja eventualnih mehaničkih oštećenja ili oštećenja nastalih kemijskim ili mikrobiološkim procesom. Ukoliko je došlo do oštećenja, građu treba zaštititi kartonskim koricama ili ju restaurirati. Svake je godine potrebno izvršiti dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju prostora u kojima se nalazi zavičajna građa kako bi se zaštitila od različitih nametnika i glodavaca te je knjižničnu građu bitno smjestiti u prostore osigurane od poplava.²⁷

Digitalizacija

Kod nabave vrlo vrijednih radova, korisno je izraditi kopije kako bi se uvijek mogla ponuditi tražena građa. Nekoć su se kopije takvih vrijednih radova čuvale u obliku mikrofilma ili mikrofiša, a danas se one čuvaju u digitalnom obliku. Posjedovanje kopija naročito je važno u

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

slučaju jedinstvenih dokumenata (npr. vrlo vrijednih rukopisa) koji se vrlo često ne nalaze u knjižnicama, već su raspršeni po različitim ustanovama, čak i gradovima.

Ljudi od davnina teže za svjetskom zbirkom u kojoj bi cjelokupno ljudsko znanje bilo dostupno svugdje i svima. Vannevar Bush 1945. godine napisao je članak pod nazivom „As we may think“ u kojem je opisao ideju stroja kojeg je nazvao Memex. Memex je uređaj u kojem bi korisnik spremio sve svoje knjige i zapise i koji bi bio napravljen tako da bi ga se moglo koristiti s velikom brzinom i fleksibilnošću.²⁸ Iako je Memex ostao samo na Bushevoj ideji, potreba za sustavom koji bi omogućio brz i jednostavan pristup informacijama je ostala. Razvojem tehnologije korištenje računala postala je svakodnevica u životu prosječnog čovjeka, a količina informacija koju prima postala je sve veća. Nove tehnologije nam omogućuju lakše stvaranje i spremanje dokumenata što znači da je više informacija dostupno i da je lakši pristup i mogućnost pronalaženja informacija važnija nego ikada. Promjene su utjecale i na knjižnice i arhive koje su kroz povijest bile među prvima koji su koristili nove sustave u svrhu upravljanja informacijama. Jedan od njih je i postupak digitalizacije.

Digitalizacija je postupak pretvaranja građe u digitalni oblik iz nekog drugog oblika koji nije digitalan.²⁹ Digitalizacija se provodi na papirnim dokumentima, zvučnim zapisima, slikama, video zapisima, ali i na trodimenzionalnim objektima. Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe, ali i građe drugih ustanova provodi se radi zaštite izvornog dokumenta, povećavanja dostupnosti i mogućnosti korištenja građe, radi stvaranja nove ponude ili radi upotpunjavanja postojećeg fonda.

Digitalizacija radi očuvanja izvornika provodi se kako bi korisnicima mogla biti ponuđena digitalizirana građa umjesto izvornika jer je samim time izvornik manje u upotrebi. Dakako, stvaranjem digitalne kopije neke građe povećava se i dostupnost jer elektronska inačica može

²⁸ Bush, V. As we may think. The Atlantic.1945. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/1945/07/as-we-may-think/303881/> (5.8.2015.)

²⁹ Roeleven, S. What are Businesses aiming for – to be Digital, Digitized or Digitalization?. Reality Check. 2014. http://www.softwareag.com/blog/reality_check/index.php/authors-for-home/what-are-businesses-aiming-for-to-be-digital-digitized-or-digitalization/. (5.8.2015.)

biti dostupna većem brojem ljudi u isto vrijeme. Digitalizacijom ključne građe važne za kulturnu baštinu neke zemlje može se postići i promocija države u cjelini na globalnoj razini.

Digitalizacijom se otvara niz mogućnosti- od razmjene metapodataka među institucijama do virtualnog spajanja sadržaja raznih izvora i stvaranja virtualnih zbirke ili izložbi. Za zavičajne zbirke digitalizacija je od posebnog značaja budući da često sadrže vrlo vrijednu građu koja bi trebala biti zaštićena od prevelikog korištenja ili je jednostavno original nedostupan, a opet potreban u jednoj takvoj zbirci makar to bilo samo u digitalnom obliku. Također, digitalizacijom dijelova zavičajne zbirke ona postaje dostupna i ljudima koji nisu u njezinoj blizini. Pisana i slikovna baština postaje dostupna velikom broju korisnika, a digitalizacijom se štite stari i vrijedni primjerci građe. Male sredine tako prerastaju svoje lokalne okvire i putem digitalizacije postaju dio globalnog umreženog svijeta. Prema tome, digitalizacija kao oblik zaštite treba se promatrati i u funkciji pristupa.³⁰ Prije same digitalizacije, potrebno je procijeniti koju bi građu trebalo digitalizirati s obzirom na to koliki utjecaj ima na ljude i zavičaj te u kakvom je stanju.

Digitalizacija donosi brojne prednosti, a Boris Badurina navodi one najbitnije³¹:

1. ušteda prostora;
2. očuvanje intelektualnog sadržaja;
3. sigurnost za slučaj da se izvornici oštete, ukradu ili unište;
4. stavljanje građe na Web omogućava veću i bržu dostupnost korisnicima;
5. mogu se izraditi visokokvalitetne kopije jer se pri umnažanju ne gubi na kvaliteti;

³⁰ Tošić-Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova // uredila Nevenka Breslauer. Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu, 2010. Str. 311.

³¹ Badurina, B. [et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge : radionica (2002). Dostupno na: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt> (31.8.2015.)

6. digitalna građa (uključujući i slike) ne oštećuje se korištenjem, kvaliteta s vremenom ne nestaje i ne umanjuje se uporabom

Projektom digitalizacije zavičajne građe promiče se zavičajna i kulturna baštine korištenjem najsuvremenije tehnologije i postupaka digitalizacije. Također, njenom digitalizacijom može se stvoriti digitalni repozitorij zavičaja u čemu bi mogle sudjelovati sve institucije kulture čime bi se promovirao zavičaj u svim svojim segmentima. Sadržajno različita zavičajna građa u digitalnom obliku mogla bi se staviti na mrežu što bi omogućilo šire korištenje. Proces izgradnje, organizacija i strategija te očuvanje digitalnog repozitorija treba se oslanjati na politiku lokalne zajednice koja bi dijelom i financijski potpomogla takav projekt.³²

Zavičajne zbirke u Hrvatskoj

Zavičajne zbirke u Hrvatskoj se počinju osnivati krajem 60-ih te početkom 70-ih godina 20. stoljeća. Prva zavičajna zbirka bila je Zagrabiensia koja je utemeljena 1954. godine. Nakon nje osnivaju se zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama u Bjelovaru, Karlovcu, Osijeku, Sisku, Varaždinu i Vinkovcima.³³

Prema rezultatima istraživanja koje su provele Sonja Tošić Grlač i Ivana Hebrang u radu „Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama“, u Hrvatskoj ima 210 narodnih knjižnica raspoređenih u 20 županija i Gradu Zagrebu. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj navode kako bi svaka narodna knjižnica trebala imati zavičajnu zbirku i u tu bi svrhu trebale istraživati, prikupljati, obrađivati, pohranjivati i davati na korištenje knjižničnu građu vezanu uz područje na kojem djeluje. Budući da je u Hrvatskoj ukupno 147 zavičajnih zbirki,

³² Tošić-Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu : zbornik radova // uredila Nevenka Breslauer. Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu, 2010. Str. 312.

³³ Vuković-Mottl, Srna. Zavičajne zbirke Hrvatske.// Vjesnik bibliotekara Hrvatske 22, 1/4 (1976), 45/53

očito je kako sve narodne knjižnice nemaju zavičajnu zbirku. Ukoliko knjižnica nema uvjeta za osnivanje zavičajne zbirke, nju mora imati nadležna županijska matična knjižnica koja ima odgovarajuće uvjete.

Redni broj	Županija	Broj knjižnica	Broj zavičajnih zbirki	Udio u ukupnom broju zavičajnih zbirki
1.	Splitsko-dalmatinska županija	27	23	15,65 %
2.	Sisačko-moslavačka županija	19	18	12,24 %
3.	Primorsko-goranska županija	20	15	10,20 %
4.	Istarska županija	9	9	6,12 %
5.	Zagrebačka županija	12	8	5,44 %
6.	Dubrovačko-neretvanska županija	9	8	5,44 %
7.	Krapinsko-zagorska županija	13	7	4,76 %
8.	Šibensko-kninska županija	7	7	4,76 %
9.	Ličko-senjska županija	7	6	4,08 %
10.	Bjelovarsko-bilogorska županija	6	5	3,40 %
11.	Zadarska županija	10	5	3,40 %
12.	Osječko-baranjska županija	10	5	3,40 %
13.	Vukovarsko-srijemska županija	8	5	3,40 %
14.	Varaždinska županija	5	4	2,72 %
15.	Koprivničko-križevačka županija	5	4	2,72 %
16.	Virovitičko-podravska županija	5	4	2,72 %
17.	Požeško-slavonska županija	5	4	2,72 %
18.	Brodsko-posavska županija	7	4	2,72 %
19.	Međimurska županija	6	3	2,04 %
20.	Karlovačka županija	6	2	1,36 %
21.	Grad Zagreb	14	1	0,68 %
UKUPNO		210	147	

Tablica 1: Narodne knjižnice i zavičajne zbirke po županijama³⁴

Prema statističkim podacima provedenim za svaku županiju u Republici Hrvatskoj u 2008. godini, Splitsko-dalmatinska županija prva je po broju narodnih knjižnica te predvodi s brojem

³⁴ Tošić Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama.// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 51-65.

zavičajnih zbirki; od 27 knjižnica, u njih 23 postoji zavičajna zbirka. U dvije županije svaka narodna knjižnica ima zavičajnu zbirku kako to nalažu Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. To su Šibensko-kninska i Istarska županija. Grad Zagreb ima ukupno 14 narodnih knjižnica, a ima samo jednu zavičajnu zbirku te je time njen udio u ukupnom broju zavičajnih zbirki tek 0.68 %, no po broju knjiga je bogatiji od mnogih županija koje imaju više zavičajnih zbirki po broju knjižnica. Bez obzira na to što svaka narodna knjižnica nema zavičajnu zbirku, njihov broj je u većini županija zadovoljavajući.

Što se tiče broja knjiga, situacija na tablici je nešto drugačija što vodi do zaključka kako o zavičajnim zbirkama i kvaliteti rada matičnih službi u pojedinim županijama ne treba suditi samo po broju zavičajnih zbirki, već i po količini građe u njima.

Redni broj	Županija	Broj svezaka knjiga u narodnim knjižnicama	Broj svezaka knjiga u zavičajnim zbirkama	Udio knjiga zavičajnih zbirki u ukupnom broju knjiga zavičajnih zbirki RH
1.	Vukovarsko-srijemska županija	316.542	17.046	14,53 %
2.	Splitsko-dalmatinska županija	746.335	13.372	11,40 %
3.	Istarska županija	389.628	11.952	10,19 %
4.	Grad Zagreb	2.120.809	11.879	10,13 %
5.	Varaždinska županija	307.995	8.425	7,18 %
6.	Primorsko-goranska županija	709.546	7.512	6,40 %
7.	Karlovačka županija	336.796	6.489	5,53 %
8.	Koprivničko-križevačka županija	239.828	6.014	5,13 %
9.	Osječko-baranjska županija	749.843	5.726	4,88 %
10.	Zagrebačka županija	461.357	4.500	3,84 %
11.	Sisačko-moslavačka županija	433.782	3.653	3,11 %
12.	Bjelovarsko-bilogorska županija	247.409	3.318	2,83 %
13.	Dubrovačko-neretvanska županija	255.732	2.848	2,43 %
14.	Šibensko-kninska županija	283.322	2.641	2,25 %
15.	Brodsko-posavska županija	271.560	2.608	2,22 %
16.	Ličko-senjska županija	133.381	2.117	1,80 %
17.	Zadarska županija	143.367	2.029	1,73 %
18.	Krapinsko-zagorska županija	222.137	1.387	1,18 %
19.	Međimurska županija	178.599	1.305	1,11 %
20.	Virovitičko-podravska županija	155.299	1.300	1,11 %
21.	Požeško-slavonska županija	161.987	1.200	1,02 %
UKUPNO		8.865.254	117.321	

Tablica 2: Redoslijed županija po broju knjiga u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica³⁵

Ukupan broj svezaka knjiga u hrvatskim narodnim knjižnicama iznosi 8 865 254, a od toga 117 321 pripada zavičajnim zbirkama. Što se neknjižne građe tiče, o njoj nema statističkih podataka što je šteta budući da je upravo ta građa od posebnog značaja za zavičajne zbirke. Po broju knjiga predvodi Vukovarsko-srijemska županija s ukupno 17 046 svezaka u zavičajnim zbirkama od 316 542 knjige u ukupnom fondu, odnosno 14,53 % knjiga zavičajnih zbirki u ukupnom broju knjiga zavičajnih zbirki u Hrvatskoj. Za usporedbu, Splitsko-dalmatinska županija, Grad Zagreb i Osječko-baranjska županija imaju daleko veći ukupan broj svezaka knjiga, no imaju manji postotak knjiga u ukupnom broju knjiga zavičajnih zbirki. Splitsko-dalmatinska županija tako ima 746 335 knjiga u svojim narodnim knjižnicama, od čega su 13 372 sveska dio zavičajnih

³⁵ Tošić Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama.// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 51-65.

zbirki. Osječko-baranjska županija ima 749 843 sveska knjiga u narodnim knjižnicama, od čega je 5 726 svezaka dio zavičajnih zbirki te županije. Grad Zagreb ima daleko najviše svezaka knjiga u svojim narodnim knjižnicama, 2 120 809, dok je s brojem svezaka u zavičajnim zbirkama na četvrtom mjestu s 11 879 knjiga. Požeško-slavonska županija ima najmanji udio knjiga u zavičajnim zbirkama od 1,02 %, odnosno 1 200 svezaka.

Najbolji uvid u redoslijed županija dobiva se izračunavanjem indeksa koji označava omjer broja knjiga u zavičajnim zbirkama i ukupnog broja knjiga u narodnim knjižnicama u županijama.

Redni broj	Županija	Indeks
1.	Vukovarsko-srijemska županija	5,39
2.	Istarska županija	3,07
3.	Varaždinska županija	2,74
4.	Koprivničko-križevačka županija	2,51
5.	Karlovačka županija	1,93
6.	Splitsko-dalmatinska županija	1,79
7.	Ličko-senjska županija	1,59
8.	Zadarska županija	1,42
9.	Bjelovarsko-bilogorska županija	1,34
10.	Dubrovačko-neretvanska županija	1,11
11.	Primorsko-goranska županija	1,06
12.	Zagrebačka županija	0,98
13.	Brodsko-posavska županija	0,96
14.	Šibensko-kninska županija	0,93
15.	Sisačko-moslavačka županija	0,84
16.	Virovitičko-podravska županija	0,84
17.	Osječko-baranjska županija	0,76
18.	Požeško-slavonska županija	0,74
19.	Međimurska županija	0,73
20.	Krapinsko-zagorska županija	0,62
21.	Grad Zagreb	0,56

Tablica 3: Redoslijed županija prema indeksu koji označava omjer broja knjiga u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica ukupnog broja knjiga u narodnim knjižnicama³⁶

³⁶ Tošić Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama.// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 51-65.

Na prvom mjestu nalazi se Vukovarsko-srijemska županija, dok najmanji indeks ima Grad Zagreb. Sudeći prema navedenim tablicama, broj knjižnica sa zavičajnim zbirkama nije razmjeran broju svezaka knjiga zavičajnih zbirki i obrnuto. No ipak, to što fond knjiga u zavičajnim knjižnicama u Hrvatskoj brojčano nije bogat ne znači da fond nema sadržan vrijedan za određeno područje, ali i šire.

Među zbirkama narodnih knjižnica samo je zavičajna zbirka Gradske knjižnice u Osijeku regionalnog karaktera; tri, u Karlovcu, Varaždinu i Vinkovcima, su uže regionalne, a ostale su lokalnog karaktera.

Najstarija među njima je zavičajna zbirka *Zagrabiensia*.

Zagrabiensia

Povijest nastanka

Čuvanje povlastica, isprava i drugih dokumenata nastalih radom raznim službi vrlo je stara tradicija Grada Zagreba koja seže još do 14.stoljeća. U to vrijeme najznačajniji dokumentu, skupa s gradskim pečatom, čuvali su se u sakristiji crkve Sv. Marka u posebnom spremištu (*cancellus*), a dio spisa čuvao se i u gradskoj vijećnici. Građa se sustavno počela sređivati u 17. stoljeću, a u 18.stoljeću tijekom reformi Marije Terezije i Josipa II. izrađeni su repertoriji i kazala. Sredinom 19. stoljeća arhivska građa se počinje odvajati od registraturne građe, a važniji povijesni spisi počinju se spremati na posebno mjesto. Godine 1879. počinje se s izlučivanjem tekućih spisa Gradskog poglavarstva, a . izdavanjem „Povijesnih spomenika grada Zagreba“ počinje novi pristup povijesnoj građi pod pokroviteljstvom Ivana Krstitelja Tkalčića i Emila Laszowskog koji su obradili noviju građu od 1850. godine nadalje.³⁷

³⁷ Polanski, D. Zavičajne zbirke u Hrvatskoj s osvrtom na najveću zavičajnu zbirku *Zagrabiensia*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1994. Str. 27.

Povijest Zagrabiensie vezana je uz povijest Gradske knjižnice u sklopu koje je nastala i razvijala se. Gradska knjižnica osnovana je 1907. godine na prijedlog Družbe Braće hrvatskog zmaja istovremeno s Muzejom grada Zagreba i Historijskim muzejom. Ideja o utemeljenju ovih ustanova nastala je slučajno. Ondašnje gradske vlasti procijenile su kako Zagrebu nisu potrebna Kamenita vrata i da ih treba srušiti. Kako bi to spriječila, Družba Braće hrvatskog zmaja predložila je gradskim vlastima da utemelje gradski muzej, knjižnicu i javnu čitaonicu, a družba je preuzela besplatno uređenje prostora. Tako su stvoreni temelji za razvoj kulturnih ustanova. Kad je počela s radom, knjižnica je imala fond od oko 14 000 knjiga. Taj inicijalni fond danas je dio najvrjednijih zbirki Gradske knjižnice- zbirke raritetnih knjiga i rukopisa RARE i Zagrabiensie. Stare i vrijedne knjige izdvajane su u tri zbirke: Croaticu, RARU i Zagrabiensiu. Zbirka Zagrabiensia prikupljala je i pohranjivala najstarije tiskane knjige s područja Zagreba, Croatica sa šireg hrvatskog područja, a RARA iz cijele Europe.³⁸

Iz općeg fonda Gradske knjižnice 1954. godine počinju se izdvajati sve knjige i raznovrsna neknjižna građa, koja se sadržajem odnosi na zemljopisnu, povijesnu, etničku, kulturnu, gospodarsku i političku cjelinu Zagreba, a po istim se kriterijima sustavno prikuplja i nova građa. Kriterij uvrštavanja u zbirku također je i zavičajna pripadnost autora gradu Zagrebu - uključeni su autori koji su bilo rođenjem, bilo značajnijim dijelom svojega životopisa vezani uz grad. U tom razdoblju formirana je Zagrabiensia kao zavičajna zbirka u modernom smislu.³⁹ Zavičajna zbirka Zagrabiensia osnovana je 1.12.1954. godine. Gradskoj knjižnici je već prilikom njenog osnivanja Gradsko poglavarstvo poklonilo svoju knjižicu, a primila je i vrlo vrijedne donacije građana u kojima je bilo mnogo starih i vrijednih knjiga o Zagrebu.⁴⁰

U prvoj godini svog nastanka ona broji 2540 svezaka, dok danas broji oko 13 500 jedinica knjižne građe, preko 2500 starih razglednica, nekoliko vrijednih foto-albuma, 300 portretnih fotografija iz zagrebačkih foto-atelijera 19. stoljeća i iz prve polovice 20., 50 povelja zagrebačkih

³⁸ Petek, D. Zagrabiensia: Kulturno-povijesni portret metropole.// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 85-107.

³⁹ Knjižnice grada Zagreba. Gradska knjižnica : zbirka Zagrabiensia. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3990> (1.9.2015.)

⁴⁰ Polanski, D. Zavičajne zbirke u Hrvatskoj s osvrtom na najveću zavičajnu zbirku Zagrabiensia. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1994. Str. 28.

građanskih društava, tridesetak grafičkih mapa te oko 2000 jedinica sitnog tiska raspoređenih u tematske mape. Građa je zaštićena i ne posuđuje se, a može se dobiti na uvid u prostorima Zbirke ili čitati u studijskoj čitaonici Gradske knjižnice.⁴¹

Sadržaj

Zagrabiensia je smještena u zasebnoj prostoriji Gradske knjižnice u Starčevićevom domu te sadrži građu vezanu uz povijest Zagreba, kulturu, običaje i način života. Sadrži različite vrste građe, od monografija pa do topografskih karata grada, dokumenta o socijalnoj strukturi stanovništva, ekonomiji, politici, običajima, umjetnosti i o građanima koji su ostavili trag u povijesti Zagreba.⁴²

Dakle, vrste građe zbirke Zagrabiensia su:

- Monografije
- Novine
- Časopisi
- Polupublikacije
- Rukopisi
- Dokumenti
- Zemljopisne karte i planovi grada
- Note
- Audio, vizualna, audio-vizualna i multimedijaska građa
- Sitni tisak

⁴¹ Knjižnice grada Zagreba. Zbirka Zagrabiensia. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=580> (1.9.2015.)

⁴² Polanski, D. Zavičajne zbirke u Hrvatskoj s osvrtom na najveću zavičajnu zbirku Zagrabiensia. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1994. Str. 27.

Jednim od najvrjednijih dijelova fonda smatraju se zapisnici Skupštine grada Zagreba od 1882. godine do danas, godišnji izvještaj o djelovanju poglavarstava grada Zagreba od 1888. godine pa nadalje te stari zagrebački adresari iz 1889. godine. Od velike su važnosti i knjige iz 19. stoljeća na njemačkom jeziku iz prvih posudbenih knjižnica Hirschfelda, Hartmanna, Prettnera, brojna godišnja izvješća zagrebačkih škola z 19. i 20. stoljeća te čitav niz dokumenata koji govore o različitim aspektima grada: bolnicama, crkvama, sajmovima, tržnicama, prometu, obrtu i drugo. Od periodike možemo izdvojiti naslove poput časopisa „Luna“ na njemačkom jeziku iz 1826. godine, „Agramer politische Zeitung“ iz 1830. godine, „Novine Horvatzke“ iz 1835. godine koje kasnije postaju Narodne novine, te „Kolo“ iz 1842. godine. U zbirci se nalazi i mnogo vodiča kroz Zagreb. Jedan od najstarijih je onaj Adolfa Hudovskog iz 1892. pod naslovom „Zagreb i okolica. Kažiput za urođenike i strance“. Također, važno je spomenuti i kalendare koji su važan dio ove zavičajne zbirke.⁴³

Najstariji kalendari su:

1. „Zagrabiense calendarium ad anum Jesus Christi 1770“
2. „Danicza zagrebecka ili Dnevnik za prosto leto 1834“
3. „Opći zagrebački kalendar“ iz 1846.
4. „Danica Agramer Kalendar“ iz 1856

Od poznatih pojedinaca zastupljenih u zbirci Zagrabiensia možemo izdvojiti Mariju Jurić Zagorku, Antuna Gustava Matoša, Miroslava Krležu, Augusta Šenou, Ksavera Šandora Gjalskog, Eugena Kumičića i brojne druge.

⁴³ Polanski, D. Zavičajne zbirke u Hrvatskoj s osvrtom na najveću zavičajnu zbirku Zagrabiensia. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1994. Str. 30.

Od zvučne građe možemo pronaći gramofonske ploče i kasete koje sadrže djela zagrebačkih kompozitora, zavičajnu glazbu te snimke glasova poznatih Zagrepčanki i Zagrepčana. U zbirci također možemo vidjeti razglednice i fotografije starog Zagreba , reprodukcije slika zagrebačkih likovnih umjetnika te različiti sitni tisak, od plakata, pozivnica, ulaznica, turističkih vodiča i prospekata.

Građa je razvrstana u devet osnovnih skupina⁴⁴:

0	Osnove znanosti i kulture	8,0%
1	Filozofija. Psihologija	0,1%
2	Religija. Teologija	1,5%
3	Društvene znanosti	32,0%
5	Prirodne znanosti	1,4%
6	Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnika	7,0%
7	Umjetnost	15,0%
8	Književnost	24,0%
9	Zemljopis. Povijest. Arheologija. Biografije	11,0%

Tablica 4: Građa Zagrabiensie po skupinama

Kao što možemo primijetiti u tablici, najviše građe pripada društvenim znanostima, potom književnosti i umjetnosti, a najmanje građe pripada filozofiji i psihologiji, religiji i teologiji te prirodnim znanostima.

Budući da je Zagrabiensia dobro vođena zbirka kojom se upravlja u skladu s vremenom u kojem

⁴⁴ Knjižnice grada Zagreba. Zbirka Zagrabiensia. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=580> (1.9.2015.)

djeluje, brzo je prihvatila digitalizaciju kao način dodatnog očuvanja vrijedne građe, ali i šireg pristupa istoj. Kako bi to bilo moguće, knjižnica je morala u potpunosti urediti i obraditi fond što je preduvjet za informatizaciju, morala se tehnološki opremiti, konfigurirati sigurnosni sustav, utemeljiti tim suradnika te obrazovati djelatnike.⁴⁵ Preko portala i projekta Knjižnica grada Zagreba, „Digitalizirana zagrebačka baština - Zagreb na pragu modernog doba“, omogućen je mrežni pristup odabranim primjercima građe. Digitalna zbirka dopunjuje se novim jedinicama građe, a o odabiru građe za digitalizaciju brinu knjižničari odjela i zbirke u Gradskoj knjižnici, procjenjujući potrebe i interese korisnika te prioritete u zaštiti često posuđivanih primjeraka vrijedne i rijetke građe.⁴⁶

Dio vrijedne građe digitalizira se i prezentira na posterima za potrebe izložbi koje se predstavljaju u prostorima Knjižnica grada Zagreba te zbog toga postoji i u digitalnom obliku. Zahvaljujući tome, građa se predstavlja ne samo u prostorima knjižnice, već i na stranicama Knjižnica grada Zagreba u obliku virtualnih izložbi.

Od takvih virtualnih izložbi mogu se izdvojiti one posvećene Antunu Gustavu Matošu u povodu 100. obljetnice njegove smrti, Ivani Brlić Mažuranić te Mariji Jurić Zagorki. Također, značajne su i izložbe „Zagreb na pragu modernog doba“ i „Naše nebo“:⁴⁷

⁴⁵ Petek, D. *Zagrabiensia: Kulturno-povijesni portret metropole.*// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 85-107.

⁴⁶ Digitalizirana zagrebačka baština. URL: <http://kgzdz.arhivpro.hr/?sitetext=299> (16.8.2015.)

⁴⁷ Knjižnice grada Zagreba. Virtualne izložbe. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1638> (15.9.2015.)

Digitalna zbirka sadrži⁴⁸:

Vrsta građe	Broj jedinica
Grafička građa	100
Kartografska građa	2
Knjige	84
Knjige za djecu i mladež	12
Notni zapisi	21
Rukopisi	1
Serijske publikacije	17
Sitni tisak	21
Zvučni zapisi	3

Tablica 5: Vrsta građe u digitalnoj zbirci

Teritorij

Zavičajna zbirka Zagrabiensia pokriva teritorij Zagreba, no zbog čestih promjena administrativnih granica zbirka je bila primorana sužavati se ili širiti. Primjerice, Samobor je nekoć spadao u teritorij Zagreba, no on se kasnije izdvaja iz općine Zagreb, pa se onda potom opet pripaja te na kraju opet biva odvojen od Zagreba.

Sukladno s promjenama administrativnih granica, Zagrabiensia je mijenjala svoje područje

⁴⁸ Ibid.

prikupljanja građe, no uvijek se držala pravila da skuplja građu s proširenog prostora samo za onaj period kad je to područje pripadalo Zagrebu.⁴⁹

Nabava i obrada

Kao i svaka zavičajna zbirka, Zagrabiensia nabavlja građu na razne načine. Od donacije građana, traganjem po antikvarijatima te preko raznih udruga i društava.

Ako su iz neke publikacije potrebni samo pojedini tekstovi, tada se fotokopira, a ne uzima cijela publikacija. Također, fotokopiraju se ili na neki drugi način umnažaju i čine dostupnima unikatni drugih knjižnica koji su od interesa za Zagrabiensiu. Nova građa se nabavlja kupnjom ili se dobiva kao dar.

Što se obrade tiče, sve publikacije popisane su prema određenim standardima i pravilima. Osnovni je „Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga“ Eve Verone.

Za ostalu građu primjenjuju se ISBD standardi. Građa je u zbirci obuhvaćena kroz šest kataloga na listićima: tri abecedna, dva stručna i jedan mjesni. U slobodnom pristupu Gradske knjižnice korisnik se može služiti stručnim i abecednim katalogom.⁵⁰ U online katalogu Knjižnica grada Zagreba može se pregledati dio građe Zagrabiensie. U njemu se tako nalazi 6 288 knjiga, 248 časopisa ili periodika, dio grafičke i kartografske građe, kao i notne, elektroničke i vizualne građe.⁵¹

⁴⁹ Polanski, D. Zavičajne zbirke u Hrvatskoj s osvrtom na najveću zavičajnu zbirku Zagrabiensia. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1994. Str. 35.

⁵⁰ Knjižnice grada Zagreba. Zbirka Zagrabiensia. URL: <http://www.arhiva.kgz.hr/gradska/grzaggra.asp> (4.9.2015.)

⁵¹ Knjižnice grada Zagreba. Katalog. URL: <http://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?&searchById=1&sort=0&fid0=9&fv0=%23002%23003%23Zavi%c4%8dajna+zbirka+Zagrabiensia&spid0=1&spv0=> (15.9.2015.)

Zaključak

Zavičajne zbirke važan su dio narodnih knjižnica i vrlo su vrijedne za područje na kojem djeluju, ali i šire. Cilj zavičajne zbirke je ne samo prikupljanje već i informiranje i populariziranje zavičajne građe. Prikupljanjem i obradom građe značajne za određeno mjesto knjižnice stvaraju zavičajne zbirke kojima na taj način mogu stanovnicima mjesta u kojem se nalaze bolje približiti njegovu kulturu i povijest, a zanimljive su i strancima koji žele saznati nešto više o mjestu u kojem se nalaze. One predstavljaju jedan od najbogatijih izvora informacija o nekom zavičaju, a njihovo se osnivanje smatra jednom od najvažnijih zadataka narodnih knjižnica.

Stanje zavičajnih zbirki u Hrvatskoj je vrlo dobro. U svakoj županiji postoji i po nekoliko zavičajnih zbirki koje su po sadržaju i informacijama koje pružaju korisnicima bogate i vrlo korisne za svoj zavičaj, ali i za cijelu Hrvatsku pa možda i šire, iako možda nisu brojčano velike.

Zavičajne zbirke su također korisne za znanstvena istraživanja vezana uz određeno mjesto kako sada, tako i u budućnosti prikupljanjem nove građe. One rastu i razvijaju se zajedno s knjižnicom čije su dio. Uz pomoć novih tehnologija, naročito postupaka digitalizacije, promiče se zavičajna i kulturna baština. Također, njenom digitalizacijom može se stvoriti digitalni repozitorij zavičaja u čemu bi mogle sudjelovati sve institucije kulture čime bi se promovirao zavičaj u svim svojim segmentima.

Što se zagrebačke zavičajne zbirke tiče, iako statistički čini mali dio u cjelokupnom fondu zavičajnih zbirki u Hrvatskoj, Zagradiensia je vrlo bogata i važna zbirka. Ona obuhvaća sve publikacije koje govore o Zagrebu, o njegovoj prošlosti i sadašnjosti te sadrži građu od neprocjenjive vrijednosti koja će nastavljati rasti i razvijati se kroz godine koje dolaze.

Literatura:

1. Badurina, B. [et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge : radionica (2002). Dostupno na: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt>
2. Bush, V. As we may think. The Atlantic.1945.
<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/1945/07/as-we-may-think/303881/>
3. Digitalizirana zagrebačka baština. URL: <http://kgzdz.arhivpro.hr/?sitetext=299>
4. Johanson E. D., Harris, M.H., History of libraries in the western World, Metucher, N.J.: The Scarecrow Press Inc., 1976.
5. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
6. Knjižnica. Hrvatska enciklopedija.URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130>
7. Knjižnice grada Zagreba. Gradska knjižnica : zbirka Zagrabiensia. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3990>
8. Knjižnice grada Zagreba. Katalog. URL: <http://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?&searchById=1&sort=0&fid0=9&fv0=%23002%23003%23Zavi%c4%8dajna+zbirka+Zagrabiensia&spid0=1&spv0=>
9. Harrod, L. M. Librarian's glossary of terms used in librarianship and the book crafts. 3rd ed.London: Deutsch, 1971.
10. Markin, A. Zašto Trebamo Press Clipping? // Profitiraj.hr. Dostupno na: <http://profitiraj.hr/zasto-trebamo-press-clipping/>
11. Osnivanje Ilirske čitaonice u Križevcima 1838. i njezin rad do 1861. godine. URL: <http://knjiznicakrizevci.hr/html.asp?id=5520>
12. Pejić I. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 39 1/2 (1998).
13. Pejić, I. Zavičajna zbirka u kontekstu novih društvenih promjena.//Bjelovarski učitelj: časopis za odgoj i obrazovanje 7,2/3(1998),6/9.
14. Petek, D. Zagrabiensia: Kulturno-povijesni portret metropole.// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011.
15. Polanski, D. Zavičajne zbirke u Hrvatskoj s osvrtom na najveću zavičajnu zbirku Zagrabiensia. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1994.
16. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>

17. Roeleven, S. What are Businesses aiming for – to be Digital, Digitized or Digitalization?. Reality Check. 2014.
URL: http://www.softwareag.com/blog/reality_check/index.php/authors-for-home/what-are-businesses-aiming-for-to-be-digital-digitized-or-digitalization/.
18. Služba obveznog primjerka. URL: <http://www.nsk.hr/obvezni-primjerak-2/>
19. Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj do 2015. godine. Nacrt prijedloga.
URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2014/01/Strategija-razvoja-narodnih-knji%C5%BElica.pdf>
20. Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj do 2015. godine. Nacrt prijedloga.
URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2014/01/Strategija-razvoja-narodnih-knji%C5%BElica.pdf>
21. Tošić-Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu : zbornik radova // uredila Nevenka Breslauer. Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu, 2010.
22. Tošić Grlač, S., Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama.// Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011.
23. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37, 3/4(1994), str. 251-254. Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 2. izmijenjeno izdanje. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1986.
24. Vuković-Mottl, S. Zavičajna zbirka. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica // uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
25. Vuković-Mottl, Srna. Zavičajne zbirke Hrvatske.// Vjesnik bibliotekara Hrvatske 22, 1/4 (1976), 45-53
26. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997), 5(1998), 104(2000), 69(2009); Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 58(1999)

Popis tablica:

Tablica 1:Narodne knjižnice i zavičajne zbirke po županijama.....	18
Tablica 2: Redoslijed županija po broju knjiga u zavičajnim zbirkama	20
Tablica 3: Redoslijed županija prema indeksu.....	21
Tablica 4: Građa Zagrabienzie po skupinama.....	26
Tablica 5: Vrsta građe u digitalnoj zbirci.....	28

Zavičajne zbirke na primjeru Zagrabiensie

U završnom radu prikazuje se uloga i važnost zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama. Prikupljanjem i obradom građe značajne za određeno mjesto, knjižnice stvaraju zavičajne zbirke kojima mogu bolje približiti kulturu i povijest stanovnicima mjesta u kojem se nalaze, a njihovo se osnivanje smatra jednom od najvažnijih zadataka narodnih knjižnica. Rad se može podijeliti na tri dijela: prvi je posvećen narodnim knjižnicama i zavičajnim zbirkama koje su u njihovom sastavu. U drugom dijelu rada analizira se stanje zavičajnih zbirki u Hrvatskoj dok je zadnji dio rada posvećen je zbirci Zagrabiensia, najstarijoj zavičajnoj zbirci u Hrvatskoj. U njemu je obrađena povijest nastanka i sadržaj zbirke, kao i način nabave i obrade građe.

Ključne riječi: zavičajna zbirka, narodna knjižnica, Zagrabiensia, digitalizacija

Local history collections based on the example of Zagrabiensia

This dissertation depicts the role and importance of local history collections in public libraries. By collecting and processing materials relevant to specific locations, libraries can create local history collections which can improve understanding of its culture and history to the people who live there. Establishing local history collections is considered one of the most important tasks of public libraries. This dissertation can be divided into three parts: the first is dedicated to public library and their local history collections. The second part analyzes the state of local history collections in Croatia, while the last part is dedicated to Zagrabiensia, the oldest local history collection in Croatia; its history, contents, as well as the manner of acquisition and processing of materials.

Key words: local history collection, public library, Zagrabiensia, digitization